

3. Гаджиев Д. З. Американська нація: національна самосвідомість і культура. М.: Наука, 1990.

УДК 81:168.522.001.11

*Дюжев С.А.
(Київ, Україна)*

МОВА РЕЧЕЙ: ОНТОЛОГІЧНІ, ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ФЕНОМЕНОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ДІЙНОСТІ (гармонія, логіка, граматики ареалів розселення)

На базі онтико-аксіоматичних уявлень креативно-рекурсивної концепції розселення розглянута конструктивно-репрезентативна роль мови речей як інстанції смислозначень здійснення і фактора гармонізації існування феноменів дійсності. Розкривається зміст понять гармонія, логіка і граматики ареалів розселення для характеристики онтологічного, теоретико-методологічного і феноменологічного аспектів прийняття ефективних містобудівних планувальних рішень.

Ключові слова: мова речей, мова-артикулятор, модальність, механізм експлікації, риторика, гармонія, феномени дійсності розселення, системні містобудівні категорії.

На базе онтико-аксиоматических представлений креативно-рекурсивной концепции расселения рассмотрена конструктивно-репрезентативная роль языка вещей как инстанции смыслозначений осуществления и фактора гармонизации существования феноменов действительности. Раскрывается содержание понятий гармония, логика и грамматика ареалов расселения для характеристики онтологического, теоретико-методологического и феноменологического аспектов принятия эффективных градостроительных планировочных решений.

Ключевые слова: язык вещей, язык-артикулятор, модальность, механизм экспликации, риторика, гармония, феномены действительности, расселение, системные градостроительные категории.

On the basis of ontical and axiomatic notions in the creative and recursive settling conception the constructive and representative role of the language of things as an instance of accomplishment of meanings and significances, and a harmonizational factor of reality phenomena existence also was examined. The content of the concepts such as harmony, logic and grammar of settling areas for characterizing ontological, theoretical and methodological, phenomenological aspects of reaching effective town planning decisions is discovered.

Key words: language of things, language-articulator, modality, mechanism of explication, rhetoric, harmony, phenomenon of reality, settling, system town planning category.

Мова речей – ключовий смислосучий фактор й репрезент значень феноменів дійсності (життєдіяльності цивілізації), онтопланувальний спосіб їх екзистенційної інтер-

претації. Експлікація (розгортання та втілення) форм дійсності (як здійснення її феноменів) реалізується адекватними потоками (полями) втілення (реіфікації і означення) відповідних атрибутів форм (прообрази, потенціали, програми, конфігуратори) – ресурсами існування феноменів: простір, час, субстанція, мова (мовлення) речей [1].

Мова речей (мовлення як засобу їх взаємодії і самовиразу, тому що світ дійсності – це світ взаємодій) є фактором гармонізації значень процесо-середовищних параметрів розселення, ефективності життєдіяльності і мисле діяльності суспільства як складової ландшафтної сфери розселення. Мова речей постійно замикає цикли артикуляції та констеляції рекурсивних втілень іменованих топоформ у подвійно-зустрічному креативно-рекурсивному русі дійсності. У рамках трьохмодального єдиногосія дійсності модальний трансцендентний перехід від відношень імплікації (креативний хід формотворення – аподиктична модальність) через потенційні стани епохи (культурних гіпер-, мета-, епі-, топоформ Логоса – гіпотетична модальність) до відношень експлікації (рекурсивний хід формовтілення (формофікація) – деонтична модальність) як традиції – інтенції ідентифікаційного трансактивного втілення, та її модифікацій (інновацій) фіксує рух смислів і значень дійсності (способи обертання ідей, цінностей і норм) і відповідні іпостасі (“шари”) мови-артикулятора [2].

Розробник модальної методології Д. Зільберман трактував такий агрегатний механізм переходу як метод конструктивної реалізації логічних можливостей дійсності (і відповідно – багатопозиційність логізування і конструювання феноменів), заснований на “діалектиці тотожності” Ф.В. Шеллінга [3: 270]. Три виміри мови-артикулятора у відповідності до трьохмірності буття (згідно з модалізацією Д. Зільбермана) можуть бути визначені, таким чином, як зміст принципів і правил зародження й здійснення феноменів дійсності [4]:

мова ідей (сміслові середовище бінарної мислєдіяльності Промисла і Метаформи як синтетики) задає (містить, демонструє та несе) споконвічний порядок – гармонію формотворення та формовтілення (“метатекст” граничної цілісності смисло-артикуляції як “нечутнева музична партитура моделювання смислосзначень” світу за Т. Романовською) в його аподиктичної (онтичної), гіпотетичної і деонтичної модальностях дійсності. Гармонія (промислення софійності) – нескінченне (безперестанне) планомірне оформлення смислів і формулювання (партитури) значень вічного (довічного) руху та акумуляції Духу в Логосі (трансцендентних вісьових ідей формотворення та формо втілення);

мова форм (семіотичний ресурс пам’яті культури і моделюючий засіб Логоса як аляторика) формулює у “надрах” гармонії форм способи їхнього трансцендентного втілення (логіку і граматику механізма повноцісного цільового здійснення, ентелехії за Аристотелем) і визначає здатність (можливості) усвідомлення вибіркової (селективної) саморегуляції експлікаційного механізму, його інволюційного (тотожного перетворення) характеру в онтологічних, гіпотетикологічних і деонтологічних режимах (модальностях) знання (абсолютного, трансцендентного, трансактивного);

мова речей (реальний вираз екзистенції та значиме мовлення практики життєдіяльності і мислєдіяльності феноменів як суперпозиції) специфікує у “надрах” логіки форм, деталізує та реалізує риторичні засоби і прийоми (граматику) діапазонів еволюційного існування, взаємодій та адекватних трансформацій (подібно універсальної граматики Н. Чомські але для форм), вбирає і транслює (як текст-перейменування) засади гармонії і логіки (цільової констеляції параметрів призначення) формовтілення як транспозиції

екзистенційного, потенційного і дійового змісту (версій досвіду форматування) дійсності розселення.

Як зазначав Д. Зільберман, роль посередника поміж різними модальними рівнями покладена на значення у трьох його модальних іпостасях – ідеї, цінності, норми [3: 139]. Тому й речі, що генеруються реплікаційним механізмом експлікації (втілення) завдяки активізації мови форм, наділяються природженою мовою (й здатністю до мовлення), яка містить (несе) автоформоцентричні “інструкції” щодо дій та взаємодій. Така інформаційно-логічна інструкція як зведення трансцендентних правил і плану звершення ідеального сущого буття встановлює: гармонію – поршюєдність (порядок) принципів і модальностей “передумовленого” (за Г.В. Лейбніцем) суголосся форм і феноменів буття; логіку – логос-системні способи здійснення цілісних феноменів (в категоріях структури, генезису, організації і композиції) у форматах тригер-схем; граматику – семіотично-фрактальне “прочитання” порядку та способів як прийомів і засобів топоформної ідентифікації та існування речей.

Конструктивним прикладом розробки логіки і граматики речей є визначення Ю.І. Сватко, на основі Аристотелевого поняття речі як ідеально-матеріальної єдності та одночасно речі як витвору, поняття “граматика суб’єкта”, що передбачає розрізнення двох сфер “бутування” ідеально-матеріальної (єдино-множинної) і закономірно-випадкової речі – сфери абстрактно-систематизуючих і абсолютистські-об’єктивованих форм, і сфери індивідуалістичних матеріальних “наповнень” форм. Таке розрізнення потребує двох логік: формальної логіки аподиктичних (істинних) суджень-силіогізмів і топологічної логіки діалектичних (імовірних, “життєвих”) суджень-силіогізмів [5: 122]. Тому актуальною є думка Г. Фреге, що слід відкидати у логіці всі розрізнення, які робляться з психологічних позицій і на основі об’єктивного змісту мислення, поданого у мові або через мову, визначити логіку (інструмент аналізу) як науку про найбільші загальні закони буття істини [6: 17].

“Життєвою” логікою речей, що реалізує принцип алеаторики механізму експлікації форм на варіативно-імовірній (континуально-дискретній) мові оречевлення (реіфікації) є логіка Бейєсовського силіогізму (формовтілення), що співіснує з Аристотелевою логікою категоріального силіогізму (формотворення), й здійснює імовірностне “розпаковування” (у текстах життєдіяльності речей) континуума (семантичних шкал) “спресованих смислів” морфоознак як засобу числової гармонізації просторів із локально змінною масштабністю [7: 145, 177, 292, 310]. Ці уявлення базуються й на космології Д. Бома щодо неподільної цілісності (всесоєдиного руху) реальності – основи Всесвіту (матерії і свідомості), яка має два пов’язаних аспекти, що визначаються як “сома-смісл” [7: 110, 111]. Звідси актуальність розкриття механізму розгортання смислів атрибутів форм у фізичні і семантичні характеристики адекватних речей дійсності у відповідності до їхніх ситуативних станів та вимог доцільних трансформацій і означення. Логос-системна сутність такого механізму (конфігуратора) обумовлює фрактальну (ізоморфну) основу топоформної мови речей як “опорного пласти” в археології когерентної мови-артикулятора й який своїми трьома модальними інстанціями акумулює, транслює і адресно розподіляє (надає) смисли експлікації та спонукає означення феноменів і подій у русі до їх самовідтворення (в циклах автопоезиса) та досягнення параметрів призначення. Такий “опорний пласт”, що породжує феноменальні мовні розрізнення (елементи семіотико-фрактальної грама-

тики) може бути названим (слідом за С.М. Єнікєєвою) “меристемою” [8: 19], що утворює діапазони параметрів пружності будови, напруження функцій, щільності властивостей, вибіркової інтенсивності змін у системному вимірі мови речей.

Механізм експлікації (конфігуратор форм) репліцирується як імпульси-триггери гіпер-, мета-, епі-, топоформних полей системної регуляції (інтроформації за Ю.М. Теслею) – рушійної сили (факторів) доцільного проявлення речей, що задає стани матеріальних об’єктів, репрезентує їх в логіці узгодженої (конгруентної) цілісності, у різних масштабах агрегування, в різних умовах втілення і відношеннях взаємодії (силової і несилової). Логіка гармонізації передбачає модальне єдинороздільне (в діапазонах повноцінності втілення ідеального порядку гармонії) досягнення доцільними системними способами планувальних параметрів іменованих (індивідуальних і агрегатних) форм дійсності з використанням інструментів та засобів механізмів їх конфігурування для забезпечення рекурсії (виникнення) життєздатних феноменів розселення.

Мовлення є засобом (резонатором, у т.ч. як кондуктор, редуктор, регулятор) гармонізації значень процесо-середовищних параметрів ефективності життєдіяльності і мислєдїяльності у динамічних умовах ландшафтної сфери (ноосфери). У цьому контексті можна говорити (слідом за Ю.Г. Легеньким), що універсальна риторика є чутне мовлення культури (мова речей), а неориторика – універсальна інтерпретанта культури [9; 10]. Можна погодитися із наступним (переакцентованим) трактуванням кодів культури як сукупності та комбінації смислів (додамо – форм, топоформної свідомості), що притаманні предметам життєдіяльності й які, завдяки особливості інтелектуального “інструментально-технічного” освоєння світу, “опредмечуються” в моделях-репрезентаціях реалій дійсності і “розпредмечуються” у мовних (символічних) інтерпретаціях іпостасей феноменів життєдіяльності [11: 457, 693-697; 12: 32-34].

Вказана специфіка риторики як мовного трансформатора (логіки можливостей творення і перетворення) дозволяє говорити про нормуючу граматику творення і перетворення реалій дійсності – семіотичної граматики (Знака і Слова) втілення форм та персоніфікації речей (феноменів).Тоді стає зрозумілим зміст діяння принципу алеаторики, що визначає детермінантний характер механізму персонального втілення форм і індетермінований (випадковий) у межах допустимості проявів та варіативний при змінах циклів відтворення характер дій і взаємодій речей. Випадковість (за Н. Талєбом) – результат перехрещування незалежних процесів, прояву необхідності й доповнення до неї. Тому може бути подолана суперечливість гіпотези Н. Чомські (Н. Хомського) щодо наявності універсальної граматики – людського мовного інстинкту, як набору модулів із певних компонентів-правил, і результатів дослідження М. Данном співіснування лінгвістичних компонентів чотирьох великих мовних сімей, котрі не виявили жодного збігу співвідношень між граматичними правилами (див. “Український тиждень” № 16 (181) від 22-28 квітня 2011, с. 56-57). Очевидно, гіпотеза Н. Хомського фіксує епі- і топоформну універсальну граматику мови речей (у одному разі – людини як роду та виду), що і корениться у мові форм, які містять механізми і моделі інстинктів. Лінгвістичні ж правила мовних сімей й “народних мов” – це царина мовних символічних інтерпретацій, що забезпечують (підтримують) палїтру соціокультурних взаємодій нашого світу. Такі версії символічних мов (у т.ч. парадигматика) формують знаряддя і способи світобачення (за В. Гумбольдтом і О. Потебнею).

Найбільш наочними прикладами мови людиномірних речей є мови (мовні прояви) міміки, жестів, танцю, поведінки, самовиразу, самообмеження, світоприсвоєння, що властиве в рівній мірі кожному, і додатково потребує побудови символічних мов (адаптованих до конкретних культурно-історичних умов життєдіяльності) живого повсякденного спілкування. Так за висловами кінорежисера В. Вендерса щодо творчості хореографа і театрального режисера “Танцтеатра Вупперталь” П. Бауш, “мова танцю настільки без слів, настільки одночасно потужно завантажена словами – це душа говорить через тіло” (“День”, № 57-58, від 1-2 квітня 2011, с.21).

Запорукою (джерелом, фундаментом) досконалості втілення та відповідної досконалості мови речей (як патернів і партитури управлінських дій) є звернення та урахування (онтологізація) механізму імплікації (формотворення), що реалізує принцип синтетики стосовно фундування онтичних засад існування та динаміки феноменів дійсності розселення. Така онтологізація (як складова креативно-дослідницького підходу) може базуватися на процедурі т.зв. “диз’юнктивного синтезу”: поєднання непоєднуваного, недіалектичне співіснування двох конфронтаційних сторін (за Ж. Дельозом і Ф. Гваттарі) [13].

Реалізація такого дослідницького ходу можлива на основі дослідницької рефлексії, що інтелектуально (ортогонально до градієнтів дійсності) поєднує (у світовідчутті) креативні процеси імплікації і рекурсивні процеси експлікації форм дійсності (як маніфестації мислєдіяльності і життєдіяльності буття), й ця рефлексія просвітлення може бути названа позиційним анабазисом – “Вгору і Назад” [14; 15: 18]. Такий хід дозволяє стверджувати не про співіснування двох виключно конфронтаційних “сторін”, а про взаємотяжіння таких взаємоприваблюючих Абсолютних “непоєднуваних” першозasad як Промисел Руху і Софійність Форми, з породженням їх зв’язуючої “дифільної” інстанції – мови-артикулятора для досягнення Провидіння призначення дійсності [14].

Феноменологічні характеристики об’єкта осягнення залежать від принципів його конструювання та методологічних засобів і теоретичних засад дослідження (парадигматики), що передбачає також постійне самодослідження суб’єкта і адекватний методологічний тюнінг (оспособлення).

Дослідницька платформа креативно-рекурсивної парадигми розселення включає в рамках креативно-дослідницького підходу взаємодоповнюючий до вище розглянутої аксіоматично-онтичної складової цього підходу – трьохакцентну феноменологічну складову даного підходу, яка є перехідним пізнавальним етапом до установлення планувальних (предметних) параметрів трансформації об’єктів містобудівної діяльності (практик планувального управління). Такий феноменологічний хід базується на відомих історико-філософських трактуваннях феномену як явища, що осягається в чуттєвому досвіді, як об’єкта чуттєвого споглядання, на відміну від його сутнісної основи – ноумена (як предмета інтелектуального споглядання) [16: 717].

Тому уявляється плідотворним висновок, що фундаментальні дослідження дійсності розселення можуть ґрунтуватися на априорном синтезі (синтетичному сориті – виді силогізмі) трьох моделей трансценденталізма (класичній, некласичній, постнекласичній) – типів розуміння “природи нетавтологічного мислення”, як послідовно звужуючих, але й додатково аспектно уточнюючих питання: як можливе змістовне знання і як можливе пізнання як таке й перш за все на основі логіко-змістовних методів [17: 7,8,18-20].

Цікавим також є трактування Ж.П. Сартром в рамках феноменологічної онтології свідомості та її відношень зі світом речей, коли постулюється відсутність будь-якого сущого крім власно явищ та розглядається нарівні з поняттям буття феномену – феномен буття (відкидаючи онтичну морфосутність феноменів), але відзначається, що буття – умова усякого розкриття й власне воно – онтологічне. В дуалізмі Ж.П. Сартра розрізнено буття-у-собі (що нескінченно щільне та непроникливе) і буття-для-себе, або свідомість (абсолютна порожнеча, чиста видимість), яка з'являється тільки на основі буття-у-собі, існує (беззмстовно) на його поверхні, у якості його “ніщоження”, як свобода, що дає воляє підійматися над ситуацією і констатувати світ речей [18: 13,23,24,29,30]. Визначається, таким чином, проєктивний ціленалежний характер свідомості, її коливання втілення. Ці тези можна трактувати, на наш погляд, як онтичну притаманність свідомості формам усіх ярусів, яка виконує роль своєрідного “навігатора” їх трансцендентного втілення та засади рефлексії, а також як демонстрацію укорінення свідомості речей у світі форм (буття-у-собі), де й містяться утворюючи її “структури” (механізми). Таким чином проблематика дійсності розселення отримує додаткові онтологічні докази.

Поява усяких поселень, осередків і ареалів життєдіяльності обумовлено (з погляду історіографії) потребами і мотивами епохи – цивілізаційної динаміки людства й його родових цілісних спільнот (оселищ). Поселення фіксують локуси подій і феноменів дійсності розселення, мають психофізичні (територіальні) і духовно-семіотичні (надтериторіальні) виміри. Вивчення і осмислене перетворення процесо-середовищної (топоформної) дійсності продуктивно з позиції креативно-дослідницької рефлексії – суб'єкта інтелектуальної активності як включеної (невід'ємної) частини цієї дійсності, й як трансцендентального агента зовнішнього спостереження, супроводження і регулювання, котрий конститує (визначає) теоретичну базу і формулює методологічну основу практики сфери управління щодо умов еволюції [4].

“Включений” (внутрішній) феноменологічний опис дійсності є завжди емпірично багатоваріантним (й навіть альтернативним), різноаспектним, хоча й не завжди очевидним, тому що явно чи неявно тут позначаються певні теоретико-світоглядні настанови (апперцепція) суб'єкта інтелектуальних інтерпретацій дійсності. Але це необхідний, демонстраційний, соціально-комунікаційний етап такої роботи (по продукуванню онтоко-синтетичних символів) й царина реальних психофізичних (речових) перетворень, контролю стану умов життєдіяльності.

Зустрічно-матричне взаємозіставлення розглянутих підходів та їх складових демонструє змістовну розрізняність і взаємообумовленість психофізичних і духовно-семантичних феноменологічних атрибутів умов адекватності процесо-середовищної дійсності розселення (процесовідповідні побудова, функції, властивості, зміни значення), і метафізичних й духовно-семіотичних ноуменальних факторів та мотивів механізму їхнього породження, існування, взаємодії (система та її складові – структура, генезис, організація, композиція). Ця онто-феноменологічна матриця гармонії визначає логіку і граматику засобів та інструментів активізації, підтримування і гармонізації обставин генерації, симбіозу та еволюції феноменів (ареалів) розселення у місцях призначення (дестінаціях) та їх контакт-рецепторних частинах (цезурах) з метою самоуправління та динамічного стійкого гомеостазу дійсності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дюжев С.А. Артикуляція мови дійсності розселення / С.А. Дюжев // Мова і культура. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2007. – Вип. 9. Том I (89). – С. 84-87.
2. Дюжев С.А. Рекурсивний мовний перехід втілення топоформ розселення (семантика планувального управління) / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2007. – Вип. 27. – С. 95-104.
3. Гурко Е. Модальна методологія Давида Зильбермана / Е. Гурко. – Минск: Экономпресс, 2007. – 456 с.
4. Дюжев С.А. Теоретична мова містобудування: базові принципи діяння механізму феномену розселення / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2011. – Вип. 42. – С. 111-129.
5. Сватко Ю.И. От символа к знаку: Аристотель и деонтологизация языка / Ю.И. Сватко // Мова і культура. – К.: Collegium, 1997. – Том 1. Філософія мови та культури. – С. 120-125.
6. Шрамко Я. Що таке аналітична філософія? / Я. Шрамко // Філософська думка – 2011. – № 3. – С. 10-27.
7. Налимов В.В. Спонтанность сознания. Вероятностная теория смыслов и смысловая архитектура личности / В.В. Налимов [3-е изд.]. – М.: Академический проект; Парадигма, 2011. – 400 с.
8. Єнікєєва С.М. Фрактальна організація системи мови / С.М. Єнікєєва // Мова і культура. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – Вип. 13. Том IX (145). – С. 15-21.
9. Легенький Ю.Г. Культурологія зображення (досвід композиційного синтезу) / Ю.Г. Легенький. – К.: ДАЛПУ, 1995. – 412 с. (рос. мовою).
10. Общая риторика : Пер. с фр. / Общ. ред. А.К. Авеличева. Изд. 2-е, стереотипное. – М.: КомКнига, 2006. – 360 с.
11. Культурология. Энциклопедия. В 2-х томах. Том 2 / Глав. редактор и автор проекта С.Я. Левит. – М.: “Рос.полит.энциклопедия” (РОССПЭН), 2007 – 1184 с.
12. Андрейчук Н.І. Мовна картина людини як “розпредмечування” кодів культури / Н.І. Андрейчук // Мова і культура. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 12. Том 1 (126). – С. 29-35.
13. Делез Ж., Гваттари Ф. Анти-Эдип: Капитализм и шизофрения / Ж. Делез, Ф. Гваттари; [пер с фр.]. – Екатеринбург: У-Фактория, 2008. – 671 с.
14. Дюжев С.А. Мова-артикулятор у креативно-рекурсивній концепції розселення / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2006. – Вип. 24. – С. 41-47.
15. Бадью А. Анабазис / Ален Бадью; переклад і передмова Андрія Рєпи // Простори, 2010. – січень. – С. 15-18.
16. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов. – М.: Сов.энциклопедия, 1983. – 840 с.
17. Шуман А.Н. Трансцендентальная философия / А.Н. Шуман. – Мн.: Экономпресс, 2002. – 416 с.
18. Сартр Ж.П. Бытие и ничто: Опыт феноменологической онтологии / Ж.П. Сартр [пер с фр., предисл., примеч. В.И. Колядко]. – М.: Республика, 2000. – 640 с. (Мыслители XX века).